

UDC 618.2084: 618.207

DOI: 10.32345/USMJ.4(112).2019.47-53

Чопчик Віталій

К.мед.н., в.о. заступника директора з медичної частини Стоматологічного медичного центру НМУ імені О. О. Богомольця

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО – МОДЕЛЬ ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ КЛІНІКИ

Анотація. Обґрунтувати можливість використання державно-приватного партнерства (ДПП) як інструменту інноваційного розвитку університетських клінік (УК). Матеріали та методи дослідження для досягнення поставленої мети у роботі застосовувалися загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, інтерпретації наукових даних, а також системний і структурно-функціональний підходи. Інформаційною базою дослідження виступили наукові праці вітчизняних і зарубіжних спеціалістів з ДПП та менеджменту.

Результатами дослідження у статті розкрито проблеми діючої системи університетських клінік, показано закордонний досвід використання державно-приватного партнерства в охороні здоров'я. У дослідженні механізм ДПП визначено як основний інструмент реформування університетських клінік. Представлене також обґрунтування основних напрямків розвитку УК: нормативно-правового, організаційно-управлінського, фінансового, інформаційного та ряду інших, здатних забезпечити сучасну автономну економічно стійку модель УК.

Висновки у статті представлена характеристика діючих університетських клінік України. З урахуванням досвіду розвинених країн світу, а також економічної ситуації в Україні, обґрунтована більш ефективна форма організації УК на принципах державно-приватного партнерства, як інструменту інноваційного розвитку університетських клінік.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, основні напрямки розвитку університетських клінік.

Вступ. Флагманами світової системи охорони здоров'я є університетські клініки. Західні університетські клініки, використовуючи свої потужні бази, створюють нові напрямки у медицині, розробляють медичну техніку, лікарські засоби, нові медичні технології на всіх майданчиках охорони здоров'я (Акулин І.М., 2015).

В Україні клініки медичних університетів часто неправильно називаються університетськими. Так, там є клінічна практика, але, по суті, відсутні фундаментальні наукові дослідження. Це лікарні з функцією викладання медицини, у яких немає умов для фундаментальної науки та впровадження наукових розробок. Класичний університет в Україні, як прави-

ло, підпорядковується Міністерству освіти, а медичні організації, які є клінічними базами – МОЗ, що створює додаткові проблеми для співпраці. Сенс сучасної університетської клініки полягає у тому, щоб прибрати цю межу, поєднати наукові розробки і клінічну практику.

В Україні УК, які відповідають статусу європейських клінік, поки що відсутні і наразі стоїть завдання їх організації.

Дана стаття присвячена дослідженню державно-приватного партнерства (ДПП) – як основного інструменту реформування УК і обґрунтуванню напрямків стабільного їх розвитку на довгострокову перспективу.

Мета дослідження: обґрунтувати можливість використання державно-приватного партнерства (ДПП) як інструменту інноваційного розвитку університетських клінік (УК).

Матеріали та методи дослідження. Для досягнення поставленої мети у роботі застосовувалися загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення, інтерпретації наукових даних, а також системний і структурно-функціональний підходи. Інформаційною базою дослідження виступили наукові праці вітчизняних і зарубіжних спеціалістів з ДПП та менеджменту.

Результати дослідження та їх обговорення. Недосконалість існуючої системи УК засвідчують наступні факти:

- показники здоров'я населення України протягом останніх 20 років мають тенденцію до погіршення;
- рівень довіри громадян до системи охорони здоров'я залишається низьким;
- існують проблеми щодо якості та доступності медичних послуг.
- відсутній системний підхід до розвитку УК, що обумовлює їх невисоку економічну, соціальну, медичну ефективність і високу витратність діючої системи у цілому;

- відсутня нормативна документація, яка регламентує порядок організації соціально і економічно ефективних УК, що не сприяє їх розвитку;
- відсутні організаційні механізми, які б координували поєднання в УК процесів: надання медичної допомоги будь-якого ступеня складності, підготовки професійних кадрів і наукових досліджень, до яких би залучались практичні лікарі;
- матеріально-технічне оснащення УК не відповідає сучасним вимогам, наявне медичне обладнання на 50–60% і більше виробило нормативні терміни; необхідна його заміна на сучасне високотехнологічне обладнання;
- недостатнє запровадження в УК сучасних технологій діагностики, лікування та медичної реабілітації;
- дефіцит висококваліфікованих медичних та управлінських кадрів;
- неналежна управлінська кваліфікація керівників УК;
- оплата праці медичних працівників УК не мотивує і не забезпечує матеріальної зацікавленості кадрів.

Перераховані проблеми, на які вказує багато авторів (Терновая С., 2015; Чопчик В.Д., 2019) змушують шукати шляхи удосконалення системи організації УК.

На нашу думку, вирішальною умовою реалізації проекту розвитку УК в Україні є комплексне системне вирішення питання (створення ресурсної бази, інфраструктури, навчання персоналу тощо) пов'язане з фінансовим, кадровим, нормативно-методичним та організаційно-правовим забезпеченням проекту.

Шляхом для забезпечення успішного розвитку УК може стати стратегічне партнерство держави і бізнесу. Запровадження державно-приватного партнерства – як механізму довгострокової взаємодії держави і бізнесу, у сучасних економічних умовах країни є єдиною можливістю

для вирішення перерахованих суспільно-вагомих проблем (Низамова Р.Х., 2016; Нисан Б.А., 2012; Варнавский В.Г., 2014).

У практичному керівництві ООН наводиться таке визначення ДПП – «забезпечення фінансування, планування, реалізації та експлуатації об'єктів, виробництва та надання послуг державного сектора».

Зарубіжний досвід підтверджує, що використання механізмів державно-приватного партнерства у системі УК дозволяє оптимізувати витрати бюджету клінік; забезпечити їх конкурентоспроможність, економічну стійкість, систематизувати надходження інвестицій, перейти на інноваційні технології (Оганезова А. В., 2017; Гостева Н.А., 2014).

ДПП забезпечує певні переваги для університетів:

- залучення приватного капіталу для інвестицій в УК;
- забезпечення позитивного соціально-економічного ефекту, можливості реалізації інноваційних проектів;
- переведення частини виробничих ризиків на приватних інвесторів;
- залучення управлінського та інтелектуального капіталу приватного сектора до управління проектом і т. п.

У сучасних економічних умовах для УК, які часто перебувають у подвійному підпорядкуванні (університет і місцеві державні адміністрації) необхідні нові підходи та організаційні ініціативи.

Низький рівень матеріально-технічної бази, слабка оснащеність сучасним лікувально-діагностичним обладнанням УК вимагають величезних інвестицій. Сьогодні жодна цільова програма бюджетних інвестицій в УК не зможе забезпечити умови для їх ефективного функціонування.

Ринкова економіка диктує форми і методи організації лікувального процесу, визначає цінову політику і напрямки інвестицій та їх використання. У цих умо-

вах УК з бюджетними джерелами фінансування змушені все більше підробляти наданням платних послуг, здійснювати підприємницьку та іншу діяльність, яка приносить дохід.

Пітер Фердинанд Друкер – американський теоретик менеджменту вважає, що «Сьогодні сучасна суверенна унітарна держава замінюється новим плюралізмом – плюралізмом функції, а не лише політикою влади – за тією причиною, що вона більше не в змозі задовольняти потреби суспільства у цілому і виконувати основні завдання місцевих громад. Сьогодні перед нами стоїть дуже серйозне завдання – домогтися плюралізму автономних і заснованих на знаннях організацій, який буде сприяти як досягненню ними економічної ефективності, так і політичній і соціальній єдності суспільства» (Друкер П.Ф., 2008).

Таким чином, характер сучасного державного управління полягає у тому, щоб не надавати громадські послуги державними організаціями безпосередньо, а організовувати цей процес, мобілізуючи потенціали і ресурси громади.

Проведений аналіз засвідчив, що діюча система УК в умовах ринку не спрацює; і не здатна забезпечити головну мету діяльності УК – надання третинної (високоспеціалізованої), вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги, підготовки і підвищення кваліфікації медичних працівників за стандартами вищої освіти, науково-дослідної роботи, розробки, апробації та впровадження нових медичних технологій.

Виникає необхідність переведення системи УК на принципи ДПП для забезпечення медичної, економічної та соціальної ефективності та створення умов для виконання головної мети її діяльності. З цієї метою необхідно обґрунтувати основні напрямки розвитку УК: нормативно-правовий, організаційно-управлінський, фінансовий, інформаційний і ряд інших.

Нормативно-правовий напрямок має забезпечити:

- Законодавче обґрунтування запровадження у практику охорони здоров'я сучасних моделей УК, що працюють на принципах ДПП. У цьому напрямку вже прийнято низку законів України: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404 VI «Про державно – приватне партнерство»; Закон України від 24.11.2015 № 817-VIII «Про внесення змін до деяких Законів України щодо Усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні»; Закон України від 06.04.2017 № 2002 VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я».
- Затвердження Типового положення про університетську клініку вищого навчального закладу, яка організовується на принципах ДПП. УК здатна об'єднати кошти і зусилля державних і приватних інвесторів для досягнення соціально вагомої мети – підвищення якості та доступності наданої медичної допомоги населенню, підготовки професійних кадрів і проведення наукових досліджень.
- Законодавче врегулювання майнових відносин у сфері обігу нерухомості у державно-приватній системі УК.
- Законодавче закріплення джерел фінансування УК (приватний інвестор, державні кошти за обсягами базових медичних гарантованих програм, страхові фонди, благодійні організації, роботодавці, громадяни і т.п.).
- Розробку та затвердження Верховною Радою Програми базових медичних гарантій для декретованих верств населення.
- Розробку підзаконних правових і нормативних актів, які регулюють ор-

ганізаційні відносини у системі УК на принципах державно-приватного партнерства та узгодження їх з нормами адміністративного, трудового, екологічного, кримінального та цивільного права України.

Організаційно-управлінське напрямок має забезпечити:

- розробку стратегії і принципів взаємодії публічних та приватних партнерів;
- формування інституційної бази УК;
- організацію системи управління;
- пошук форм, інструментів і механізмів реалізації проектів і програм.
- обґрунтування і розробку сучасної функціонально-організаційної моделі УК, яка працює на засадах ДПП, як юридично і господарсько самостійний суб'єкт медичної та наукової діяльності;
- аргументацію організаційно-управлінських засад УК, яка працює на підставі ДПП (договірна система надання послуг, тарифи на вартість послуг, норми оплати праці персоналу і т.д.);
- здійснення стратегічного планування діяльності системи університетських клінік на принципах державно-приватного партнерства (кадри, обладнання, технології), запровадження економічно доцільних організаційних форм надання медичних послуг;
- розробку правил добору і призначення кадрів на основі кадрового менеджменту, психології, соціології та права. Прогнозування необхідних кадрових ресурсів за категоріями медичного персоналу, відповідно до стратегічних планів УК;
- високий рівень знань лікарів, середнього медичного персоналу, а також консалтинг (консультування) – керівників, управлінців з широкого кола питань у сфері фінансової, юридичної, технологічної, технічної, експертної діяльності;
- розробку методології формування медико – соціальних груп споживачів

медичної допомоги та обсягів їх профілактичного обстеження;

- переорієнтацію системи УК на принципах державно-приватного партнерства на забезпечення якості послуг, реалізацію стратегії медичної допомоги, орієнтованої на пацієнта та високоякісну своєчасну діагностику і невідкладну допомогу;
- постійний моніторинг попиту населення на медичні послуги;
- стандартизацію усіх видів медичних послуг.

Фінансово-економічний напрямок має забезпечити:

- розробку зразка адекватного договору УК на принципах державно-приватного партнерства з партнерами;
- створення інструментів розрахунку вартості соціальних і платних послуг в УК на принципах державно-приватного партнерства та оцінку їх соціальної та економічної ефективності;
- розробку і впровадження медико – економічних стандартів у практику роботи УК на принципах ДПП.

Інформаційний напрямок має забезпечити:

- використання найбільш передових автоматизованих систем і технологій управління;
- впровадження єдиної системи обліку, узагальнення і аналізу інформації про захворюваність, яка дозволить проводити моніторинг здоров'я населення та розробляти програми профілактики;
- створення постійно діючого системного моніторингу ефективності функціонування сучасної УК на принципах ДПП і соціально-гігієнічного моніторингу стану здоров'я населення на основі сучасних комп'ютерних технологій;
- впровадження автоматизованої системи управлінського обліку;
- використання комп'ютерної техніки у регулюванні потоків пацієнтів, інфор-

маційному забезпеченні фінансових і матеріально-технічних ресурсів.

Напрямок розвитку освітньої діяльності:

- створення умов для проведення практичних занять кафедрами університетів на очних циклах спеціалізації, стажування, тематичного удосконалення тощо;
- організація умов для проведення практичних занять із студентами, інтернами, аспірантами та для забезпечення їх навчально-виробничої практики;
- організація умов для стажування лікарів на робочому місці з використанням прогресивних форм і методів практичного навчання, сучасних досягнень медичної науки.

Напрямки розвитку науково-дослідної діяльності

Для розвитку науково-дослідної діяльності необхідно забезпечити:

- створення умов для розробки і впровадження нових методів діагностики і лікування стоматологічних захворювань, підготовки науково-педагогічних кадрів за відповідними профільними спеціальностями;
- розвиток наукових напрямів з урахуванням сучасних вимог суспільства;
- залучення додаткового фінансування для проведення НДР і зміцнення матеріально-технічної бази, інтеграцію у міжнародний науковий простір;
- підвищення результативності прикладних досліджень через розвиток державно-приватного партнерства;
- розвиток співпраці з провідними науковими стоматологічними організаціями ближнього і далекого зарубіжжя;
- організацію та участь у міжнародних науково-практичних конференціях, конгресах, форумах, що об'єднують стоматологічну науку, освіту, клініки, державно-приватне підприємництво;
- комерціалізацію наукових досліджень;
- інтеграцію та впровадження результа-

тів наукової діяльності у навчальний процес і практичну стоматологію.

Висновки. З урахуванням досвіду розвинених країн світу та економічної ситуації в Україні обґрунтована більш ефективна форма організації УК на принципах державно-приватного партнерства, яка аргументовано формує стратегічну мету їх розвитку і визначає основні напрямки реалізації завдань діяльності УК.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці моделі університет-

ської стоматологічної клініки на принципах ДПП.

Перспективи подальших досліджень полягають у використанні обґрунтованих форм організації УК на принципах державно-приватного партнерства, як інструменту інноваційного розвитку університетських клінік при розробці оптимізованої функціонально-організаційної моделі стоматологічного центру, який працює на принципах державно-приватного партнерства.

ЛІТЕРАТУРА

Акулин, И. М. (2015). Организационно-правовые принципы концепции университетской клиники как основы для научно-практического междисциплинарного сотрудничества. *Петербургский юрист*, (3), 20-42.

Чопчик, В. Д. (2019). Проблеми та шляхи удосконалення організації роботи університетського стоматологічного центру за матеріалами соціологічного опитування лікарів. *Медичні перспективи*, (24, № 3), 122-129.

Низамова, Р. Х., & Фаррахов, А. Р. (2016). Государственно-частное партнерство в области здравоохранения. *NovaInfo. Ru*, 1(45), 172-176.

Нисан, Б. А., Прокинова, А. Н., & Заика, Н. М. (2012). Из международного опыта использования государственно-частного партнерства в современном здравоохранении. *Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины*, (1).

Варнавский, В. Г. (2014). Новая концепция государственно-частного партнерства в Великобритании. *Мировая экономика и международные отношения*, (8), 67-75.

Оганезова, А. В. (2017). Університетська клініка як інноваційна форма розвитку охорони здоров'я.

Гостева, Н. А., & Вялкин, Г. Г. (2014). Преимущества механизмов государственно-частного партнерства при реализации проектов в социальной сфере в зарубежных странах. *Финансовая аналитика: проблемы и решения*, (41).

Друкер, П. О. (2008). *профессии менеджера/пер. с англ. М.: Изд. дом «Вильямс.*

Закон України от 1 липня 2010 року № 2404-VI Про державно-приватне партнерство із змінами, внесеними згідно із Законами ВВР N 5007-VI (5007-17) від 21.06.2012, 16.10.2012.

Закон України від 24.11.2015 № 817-VIII « Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення регуляторних бар'єрів для розвитку державно-приватного партнерства та стимулювання інвестицій в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 10, ст.97).

Закон України от 06.04.2017 № 2002-VIII діє с 06.05.2017 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я».

STATE-PRIVATE PARTNERSHIP – A MODEL FOR REFORMING UNIVERSITY CLINICS

Chopchik Vitaliy

Dental Medical Center of Bogomolets National Medical University

Abstract. The aim of the work to substantiate the possibility of using public-private partnership (PPP) as a tool for the innovative development of university clinics (UK).

Results the article reveals the problems of the current system of university clinics, shows the foreign experience of using public-private partnerships in healthcare. PPP mechanism is defined as the main tool for reforming university clinics. The main directions of the development of the UK, such as: regulatory, organizational, managerial, financial, informational, capable of providing a modern, autonomous, economically sustainable model of the UK, is also presented in the article.

Conclusions the article describes the current university clinics in Ukraine. Taking into account the experience of developed countries of the world, as well as the economic situation in Ukraine, a more effective form of organizing of UK on the principles of PPP as a tool for innovative development of university clinics is sustained.

Key words: public-private partnership, the main directions of development of university clinics.

Manuscript is received 24.11.2019

Manuscripted is accepted 19.12.2019